

УДК 347.21

Христина ОЛЕКСИН,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр

303 навчальної групи ННІ № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри цивільно-правових

дисциплін Національної академії внутрішніх

справ, кандидат юридичних наук, доцент

Катерина КУЦИК

ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Зважаючи на активну діджиталізацію і поступову інтеграцію України до Європейського Союзу (далі – ЄС) в частині імплементації у національне законодавство існуючих актів ЄС відповідно до визначених в Угоді про асоціацію напрямків, правове визначення поняття цифрових речей та їх оборотоздатності стало актуальною темою для дискусій як у науковому середовищі, так і серед практиків. На даний час дослідженню підлягають здебільшого питання щодо нормативного-правового регулювання; забезпечення і створення комплексного підходу до гарантування права власності суб'єктам цифрових речей; чітке окреслення поняття «цифрові речі» і його законодавче обґрунтування; можливість передбаченого вдосконалення права власності на цифрові речі в майбутньому, з рахуванням новітніх технологій та цифрових систем. Прагнучи до світової спільноти, наша країна не стоїть осторонь глобальних тенденцій, цим самим продовжуючи розроблення і вдосконалення власної нормативно-правової бази у зазначеній сфері.

10 серпня 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» [1]. Запропонованими змінами передбачено доповнення Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) статтею 179-1 «Поняття цифрової речі», а також запропоновано низку змін до інших статей Кодексу, які визначають загальні положення про об'єкти цивільних прав. Зокрема, згадані зміни стосуються ст. 177 ЦК України, яка, тепер, визначає, що об'єктами цивільних прав є речі, гроші, цінні папери, *цифрові речі*, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні

та нематеріальні блага. Частиною другою цієї статті законодавчо визначено, що об'єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та/або *цифровому середовищі*, що обумовлює форму об'єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них [2].

Аналізуючи такі зміни і доповнення в ЦК України, варто з'ясувати, що має на увазі законодавець під розумінням цифрових речей як об'єктів цивільного права: відповідно до ч. 1 ст. 179-1 ЦК України *цифровою річчю* є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність.

В цілому, аналізуючи позицію наукової спільноти, можна дійти висновку, що включення цифрових речей до об'єктів цивільних прав є цілком раціональною ідеєю, так як сприяє вдосконаленню та новелізації норм цивільного права, враховуючи діджиталізацію суспільних відносин і цифровізацію майнового обороту. Разом з тим, існують деякі дискусійні питання, пов'язані із законодавчим закріпленням цифрових речей як об'єктів цивільних прав.

До прикладу, деяка неоднозначність міститься у ст. 177 ЦК України, яка закріплює поділ об'єктів цивільних прав на матеріальні і нематеріальні блага. В більшості наукових досліджень, зокрема у праці С. Сліпченка, міститься обґрунтування виокремлення матеріальних і нематеріальних благ з огляду на їх характерні особливості. Так, матеріальне благо означає, що воно має фізичну субстанцію, відноситься до матеріального світу, має властиві форми, розмір та відповідну структуру. Нематеріальне благо являє собою нефізичні притаманні особливості, не належить до предметів матеріального світу, не має властивостей, форми, розміру, структури [3, с. 296]. Постає питання, до яких благ відносити цифрові речі? Втім, аналізуючи пояснювальну записку до проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав», з'ясуємо, що обґрунтовуючи доцільність запровадження змін до цивільного законодавства України, зокрема, в частині розширення переліку об'єктів цивільних прав, законотворці віднесли цифрові речі до нематеріальних благ, що існують виключно у цифровій формі та покликані задовольняти ті чи інші інтереси учасників цивільних правовідносин. Сьогодні такими об'єктами визначені віртуальні активи, цифрові контенти, онлайніві облікові записи, гроші та цінні папери, що існують виключно у цифровій формі [4].

Зважаючи на вищевикладене, на нашу думку, варто також розглянути поняття віртуальних активів, закріпленого в Законі України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 № 2074-IX, який, поки, не набрав чинності. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 цього Закону віртуальним активом є нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та

виражене сукупністю даних в електронній формі [5]. Таке поняття віртуальних активів було сформовано задля оподаткування і відстеження певного роду активів в цифровому аспекті. Визначення поняття цифрового контенту і цифрових послуг міститься в Законі України «Про цифровий контент та цифрові послуги», який набуде чинності навесні 2024 року [6].

Із поняттям цифрової речі, частково, можна пов'язати і авторське право на певні види послуг чи комп'ютерних програм. Так, сфера дії Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX поширюється і на врегулювання відносин, пов'язаних з використанням товарів, об'єктів суміжних цивільних прав і неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою. У ч. 1 ст. 33 цього Закону визначено, що неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, є об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта [7]. У наш час створені та функціонують численні електронні системи, які містять в собі дані про наявне майно, цінні папери, документи, гроші як в національній валюті, так і в іноземній, а також право інтелектуальної власності, що також відноситься до цифрових (нематеріальних речей), а тому залишається актуальною тема захисту об'єктів права інтелектуальної власності, які створені та існують в цифровому середовищі.

Також слід звернути увагу на те, що законодавцем на разі чітко не визначено коло об'єктів, які б відносилися до цифрового контенту і охоронялися законом, та і взагалі законодавством чітко не окреслені межі цифровізації і умови їх збереження.

Підсумовуючи викладене варто зазначити, що законодавче закріплення цифрових речей як об'єктів цивільних прав є безумовно важливим кроком для захисту інтересів фізичних і юридичних осіб в умовах діджиталізації суспільних відносин. Проте, зважаючи на глобальний розвиток різноманітності цифрових об'єктів їх кількість може збільшуватися, що, у свою чергу, потребуватиме оптимізації і визначення на законодавчому рівні правової природи, юридичних засад функціонування правового режиму цих об'єктів, а також розробки ефективних правових механізмів їх майнового обороту

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав : Закон України від 10.08.2023 № 3320-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n2> (дата звернення : 01.12.2023)

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення : 01.12.2023)

3. Сліпченко С. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. Харків : Діса плюс, 2013. 552 с.

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав». 2022. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1110892> (дата звернення : 01.12.2023)

5. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#top> (дата звернення : 01.12.2023)

6. Про цифровий контент та цифрові послуги : Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення : 01.12.2023)

7. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення : 01.12.2023)

УДК 347.9

Юрій ЛИМАР,

*викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ГІДНОСТІ, ЧЕСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИМИ ДІЯЧАМИ У СВОЇЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Свобода слова та політичних дебатів є однією з основ демократичного суспільства. Політичні дебати (франц. *debats* – обмін думками) – спеціально організований публічний обмін думками між політичними опонентами з актуальної теми, покликаний переконати третю сторону, як правило, громадськість. Вільне обговорення суспільно-політичних питань дозволяє формувати громадську думку, шукати оптимальні шляхи розвитку країни.

З метою створення умов відкритості та прозорості політичних систем, підвищенню якості та культури політичних дискусій 12 лютого 2004 року на 872-му засіданні Комітету Міністрів Ради Європи була прийнята Декларація про свободу політичних дебатів в ЗМІ [2].

Однак свобода політичних дебатів не є абсолютною. Вона обмежується правом інших осіб, зокрема політиків, на захист честі,